

სემსუალური ძალადობის მსხვერპლი ბავშვის გამოკითხვის პროცედურა

პრაქტიკული პრობლემები

ია ჩხეიძე

*სამართლის დოქტორი, აკაკი წერეთლის სახელობის უნივერსიტეტის
ბიზნესის, სამართლისა და სოციალურ მეცნიერებათა ფაკულტეტის
სამართლის დეპარტამენტის ასოცირებული პროფესორი*

არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების პროცესი ურთულესი პროცესია. როგორც სამართლებრივი, ასევე ემოციური კუთხითაა რთული მუშაობა საქმეზე, როდესაც დანაშაული არასრულწლოვნის მიმართ ძალადობას, განსაკუთრებით სექსუალური ძალადობის ფაქტს ეხება. ასეთ საქმეზე მუშაობა პროფესიონალებს არა მხოლოდ სისხლისსამართლებრივი ჭრილიდან, არამედ ბავშვის ფსიქო-ემოციური მდგომარეობის გათვალისწინებითაც უწევთ.

მართლმსაჯულების პროცესი მკაფიოდ ადგენს არასრულწლოვნის მეორეული ვიქტიმიზაციისგან დაცვის ვალდებულებას. ამ სამართლებრივი ჩანაწერის მიღმა, რომელიც გვხვდება საერთაშორისოსამართლებრივ ნორმებსა თუ შიდაეროვნულ კანონმდებლობაში, დგას ბავშვის საჭიროებები, ემოციები, სტრესი, განცდილი ტრავმა, ბავშვის მომავალი. მეორეული ვიქტიმიზაციისგან ბავშვის დაცვის შესახებ იურიდიული ნორმა, რომელიც ძალიან მოკლე და ლაკონიურია, მთელი სიმძაფრით გვაჩვენებს იმ საჭიროებებს, რომელსაც მსხვერპლ ბავშვებთან მუშაობისას ვაწყდებით.

არასრულწლოვნის მიმართ განხორციელებული სექსუალური ძალადობის საქმეზე მართლმსაჯულების განხორციე-

ელების პროცესში ერთმანეთს ეჯახება საქმეზე მტკიცებულებითი ინფორმაციის სწრაფად მოპოვებისა და მართლმსაჯულების პროცესის ბავშვის საჭიროებებზე ორიენტირებული ფორმით წარმართვის ინტერესი. საქმეზე მომუშავე სამართალდამცავებმა კი, აუცილებელია თანაბრად უზრუნველყონ, როგორც მტკიცებულებათა სწრაფი მოპოვება, ასევე ბავშვის დაცვა მეორეული ვიქტიმიზაციისგან და მართლმსაჯულების პროცესის ბავშვის საჭიროებების შესაბამისად განხორციელება.

ბავშვის ემოციური მდგომარეობასა და ბავშვზე ტრავმის გავლენების შესახებ უამრავი დაწერილია და თქმულა. ამ სტატიის მიზანია გვაჩვენოს პრაქტიკაში არსებული სირთულები და დავგანახოს მათი გადაჭრის გზები, სტატიაში მოცემულია ინფორმაცია იმ სირთულებთან დაკავშირებით, რომელთა გააზრებისა და სწორი გადაჭრის გარეშე, შეუძლებელია ვისაუბროთ ბავშვზე მორგებულ და ბავშვის საუკეთესო ინტერესებზე დაფუძნებულ მართლმსაჯულების პროცესზე, სადაც უმთავრესი ინტერესი ბავშვის ფსიქო-ემოციური რეაბილიტაცია, არასრულწლოვნის მიმართ ჩადენილი დანაშაულის ფაქტზე ეფექტიანი რეაგირება და დამნაშავის დასჯაა.

არც ის არის ახალი, რომ სექსუალური ძალადობის საქმეებზე მტკიცებულებათა მოპოვება სპეციფიკურია. როგორც წესი, მსხვერპლი დანაშაულის შესახებ შეტყობინებას დაგვიანებით აკეთებს, მსგავსი ტიპის დანაშაულს არ ჰყავს სხვა მოწმე და საქმისთვის უმნიშვნელოვანესი ინფორმაციის მოპოვება, საგამოძიებო მოქმედებების შემდგომი დაგეგმვა და განხორციელება დაზარალებულის ჩვენებაზეა დამოკიდებული, ხოლო დაზარალებულს განცდილი ტრავმის გამო, უჭირს მომხდარზე საუბარი და საქმისთვის მნიშვნელოვანი დეტალების გახსენება.

გარდა ზემოაღნიშნულისა, დაზარალებული ბავშვისგან ინფორმაციის მიღებას დამატებითი სირთულებიც აქვს. ეს სირთულები როგორც წესი, შემდეგია: ბავშვის ემოციური მდგომარეობა, რაც ბავშვისგან მიღებული მარტივად სწორი ინფორმაციის დროულად მიღებას ართულებს; ბავშვის ასაკი, რომელიც განსაკუთრებული მიდგომების აუცილებლობას წარმოშობს ასაკობრივი განვითარების თავისებურებების გათვალისწინებით; ბავშვის ფსიქიკური და მენტალური ჯანმრთელობის საკითხი, რაც ცხადია, დამატებით სირთულებს წარმოშობს ჩვენების მიღების პროცესში.

სწორედ ამ სირთულების გამო, პრაქტიკაში ჩნდება კითხვები – რამდენად სანდოა ბავშვის ჩვენება, რამდენად უნდა გავიზიაროთ ბავშვის მიერ მოწოდებული ინფორმაცია, რამდენად შეეძლო მას სწორად აღექვა გარკვეული ფაქტები. ზემოაღნიშნულის საფუძველზე კი, იწყება სამართლებრივი დისკუსიები ბავშვის ჩვენების მტკიცებულებით მნიშვნელობასთან დაკავშირებით.

საკმაოდ მნიშვნელოვანი პრობლემა, რომელიც პრაქტიკაში დადგა, ეხება მცირეწლოვანი არასრულწლოვნის ჩვენების სანდოობას. კერძოდ, არაერთ სისხლის სამართლის საქმეზე

დაცვის მხარე აპელირებდა ბავშვის ჩვენების სანდოობაზე და ითხოვდა საქმეში ხშირად, ერთდერთი პირდაპირი მოწმის ჩვენების დაუშვებელ მტკიცებულებად ცნობას, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 50-ე მუხლის მე-2 ნაწილისა და 75-ე მუხლის პირველი ნაწილის საფუძველზე. ერთ-ერთ საქმეზე დაცვის მხარე სისხლის სამართლის საქმეში არსებულ ფსიქოლოგიურ-ფსიქიატრიულ დასკვნებზე დაყრდნობით ითხოვდა სასამართლოს არასრულწლოვანი დაზარალებულის ჩვენება არ გაეზიარებინა. ექსპერტიზის დასკვნების თანახმად, „დაზარალებულებს მცირეწლოვანების გამო, არ შეეძლო სწორად აღექვა მოვლენები, მონაწილეობა მიეღო საგამოძიებო და სასამართლო მოქმედებებში და მიეცა სწორი ჩვენება.“⁴¹

ექსპერტიზის დასკვნებში მკაფიოდ ეწერა, რომ არასრულწლოვნებს „მცირეწლოვნობისა და ასაკობრივი ინფანტილიზმის გამო, არ შეუძლიათ სწორად აღიქვან, დაიმახსოვრონ და აღიდგინონ საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე გარემოებები და მისცენ (ჩამოაყალიბონ) სრულფასოვანი ჩვენებები.“⁴² თითქოს ლოგიკურია დაცვის მხარის მსჯელობა და სტრატეგია, მაგრამ რამდენად სწორია, რომ ასაკობრივი განვითარების თავისებურებები შევაფასოთ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 50-ე და 75-ე მუხლებთან მიმართებაში და განვიხილოთ არასრულწლოვანი მოწმის ჩვენების დაუშვებლად ცნობის საფუძველად? ცხადია არა, საბედნიეროდ, საქართველოს უზენაესმა სასამართლომ სწორი შეფასება მისცა სამართლებრივ ნორმებს. მოცემულ საქმესთან დაკავშირებით, უზენაესი სასამართლოს მსჯელობა შემდეგია: „კასატორების აღნიშნულ მოსაზრებებთან დაკავშირებით, საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ სქესობრივი თავისუფლებისა და ხელშეუხებლობის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულები, როგორც წესი, არ არის საჯარო ხასიათის, რის გამოც, მითითებული კატეგორიის საქმეებზე უმეტეს შემთხვევაში, დანაშაულის შემსწრე უშუალო თვითმხილველი მოწმეები არ არსებობენ. შესაბამისად, მსგავსი კატეგორიის საქმეებში განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება დაზარალებულის ჩვენებას და მის თანხვედრას საქმეში არსებულ სხვა მტკიცებულებებთან. დაზარალებული მ. ბ-ს ჩვენება საკასაციო პალატას მიაჩნია სარწმუნო და უტყუარ მტკიცებულებად, შემდეგ გარემოებათა გამო: საკასაციო პალატა იზიარებს სააპელაციო სასამართლოს შეფასებას სასამართლო ფსიქიატრიულ-ფსიქოლოგიური ექსპერტიზის დასკვნასთან დაკავშირებით და მიუთითებს, შემდეგს: ექსპერტიზის დასკვნით დადგენილია, რომ მ.ბ. ფსიქიკურად დაავადებული არ არის. იგი არის სრულიად ჯანმრთელი. დასკვნის სისწორე დაადასტურეს მისმა გამცემმა ექსპერტებმა – თ. ჭ-მ და ე. ა-მ. საქმის სასამართლოში განხილვის დროს თ. ჭ-მ განმარტა, რომ დაზარალებულ მ. ბ-ს თავისი ასაკის შესაბამისად შეუძლია მომხდარი ფაქტების გადმოცემა. მას არ შეუძლია პოლემიკა გამართოს სხვებთან სადავო საკითხების გადასაწყვეტად და გარკვეულ საკითხებზე იმს-

ჯელოს როგორც ბრდასრულმა პირმა, არა ფსიქიკური ნაკლის გამო, არამედ მისი ასაკიდან გამომდინარე. აღნიშნული ასევე, დაადასტურა მოწმის სახით დაკითხულმა ექსპერტმა ე. ა.-მ, რომელმაც ცალსახად მიუთითა, რომ მ. ბ. არის ასაკის შესაბამისად განვითარებული. მას შეუძლია მომხდარი ფაქტებისა და მოვლენების გადმოცემა და აღწერა. რაც შეეხება დაცვის მხარის მოსაზრებას, რომ არასრულწლოვანმა დაზარალებულმა სასამართლოში მოწმის სახით ჩვენების მიცემის დროს ვერ გაიხსენა ზემომითითებული დეტალები, საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ მოცემულ შემთხვევაში განსაკუთრებული ყურადღება უნდა გამახვილდეს დაზარალებულის ასაკზე. იგი არის მცირეწლოვანი. მის მიერ სასამართლოში მიცემული ჩვენება საეჭვო და არადადამაჯერებელი სწორედ მაშინ იქნებოდა, თუ მცირეწლოვანი დაზარალებული ყველა დეტალს ამომწურავად და ზედმიწევნით სწორად გაიხსენებდა.⁴³

ამდენად, ვთანხმდებით, რომ მოწმის ჩვენება უნდა შეფასდეს სწორედ იმასთან მიმართებით, რა შესაძლებლობები აქვს ბავშვს და ამ შესაძლებლობების ფარგლებში რა გვიამბო, რა ფაქტების შესახებ მოგვაწოდა ინფორმაცია და ეს ინფორმაცია სხვა მტკიცებულებებთან მიმართებაში რა დასკვნების გაკეთების შესაძლებლობას გვაძლევს. კატეგორიულად დაუშვებელია მარტივი და ზედაპირული გაგება საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 50-ე და 75-ე მუხლების დანაწესების, არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების ფუნდამენტურ პრინციპებთან შესაბამისობის გარეშე. ერთ-ერთ ასეთ პრინციპს კი, არასრულწლოვნის მოსმენის უფლება წარმოადგენს. ბავშვის მოსმენის უფლებასთან დაკავშირებით ბევრს საუბრობს და კონკრეტულ ვალდებულებებს ადგენს გაეროს ბავშვის უფლებათა კომიტეტის მე-10 ზოგადი კომენტარი. მოსმენის უფლების მნიშვნელობა არასრულწლოვნის ასაკისა და განვითარების თავისებურებების გათვალისწინებით, მით უფრო ხდება აქტუალური, როცა საკითხი არასრულწლოვნის მიმართ კონკრეტული გადაწყვეტილებების მიღებას ეხება. ზოგადი მე-10 კომენტარი მკაფიოდ მიუთითებს, რომ „წერილობითი სახელმწიფოები უნდა იყვნენ გათვითცნობიერებულები ამ უფლების წინდაუხედავი პრაქტიკის პოტენციური უარყოფითი შედეგების შესახებ, განსაკუთრებით კი ისეთ შემთხვევებში, რომელიც მოიცავს ძალიან პატარა ბავშვებს ან როდესაც ბავშვი არის სისხლის სამართლის დანაშაულის, სექსუალური ძალადობის, ძალადობის ან სხვა მსგავსი მოპყრობის მსხვერპლი. წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა განახორციელონ ყველა საჭირო ღონისძიება იმის უზრუნველსაყოფად, რომ მოსმენის უფლების გამოყენება ხდება ბავშვის სრული დაცვის უზრუნველყოფით.“⁴⁴

ბავშვის ჩვენების სანდოობის შეფასება კიდევ უფრო აქტუალური ხდება, როდესაც არასრულწლოვანი შეზღუდული შესაძლებლობების მქონეა – აქვს აუტისტური სპექტრი, დაუნის სინდრომი ან განვითარების შეფერხება. აქ თითქოს კიდევ უფრო მყარდება არგუმენტები, არასრულწლოვნის მიერ მოწოდებული ინფორმაციის სანდოობასთან დაკავშირებით. თუმცა,

ამ შემთხვევაშიც საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 50-ე და 75-ე მუხლის ჩანაწერები პრაქტიკაში არასრულწლოვნის საუკეთესო ინტერესებთან და საერთაშორისო სტანდარტებთან შესაბამისობაში უნდა იქნას გაანალიზებული და გამოყენებული. რამდენიმე საერთაშორისოსამართლებრივ ნორმას თუ გავიხსენებთ, ვნახავთ რამდენად მარტივი, მკაფიო და ცალსახად აღნიშნულ საკითხზე პასუხიც. შშმ ბავშვის ჩვენების არგამართება ცალსახად ეწინააღმდეგება შშმ პირთა უფლებების შესახებ კონვენციას. კონვენციის მე-12 და მე-13 მუხლები ადგენენ კონკრეტულ ვალდებულებებს, რომელთა თანახმადაც: „მონაწილე სახელმწიფოები კიდევ ერთხელ ადასტურებენ, რომ შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირებს უფლება აქვთ სამართლის სუბიექტად აღიარებაზე, სადაც არ უნდა იმყოფებოდნენ ისინი; მონაწილე სახელმწიფოები აღიარებენ შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირების უფლებაუნარიანობას სხვებთან თანასწორად, ცხოვრების ყველა სფეროში; უზრუნველყონ შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირებისთვის მართლმსაჯულებაზე ეფექტიანი მისაწვდომობის უზრუნველყოფა სხვებთან თანასწორობის საფუძველზე, მათ შორის, პროცედურული და ასაკთან შესაბამისი მოდიფიცირების გზით, იმისათვის, რომ მხარი დაუჭირონ შშმ პირთა, როგორც მოწმეთა და სხვა როლში მყოფთა, პირდაპირ და ირიბ მონაწილეობას ყველა სამართლებრივ პროცესში, მათ შორის, გამოძიების თუ სხვა სამართლებრივი მოკვლევის ეტაპზე.“⁴⁵ შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე ბავშვთა მოსმენის უფლებას ასევე, ეხება ჩვენს მიერ უკვე განხილული ბავშვის უფლებათა კომიტეტის ზოგადი მე-10 კომენტარი, რომლის თანახმადაც: „წევრი სახელმწიფოები ვალდებული არიან უზრუნველყონ ბავშვის ამ უფლების რეალიზება, როდესაც ბავშვები აწყდებიან სირთულეებს მათი აზრის გამოხატვისას. მაგალითად, შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე ბავშვები უნდა იყვნენ აღჭურვილნი ან უნდა შეეძლოთ გამოიყენონ კომუნიკაციის ნებისმიერი ფორმა, რომელიც ხელს შეუწყობს მათი აზრების გამოხატვას.“⁴⁶ შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვების მართლმსაჯულებაზე ხელმისაწვდომობის უფლებასთან დაკავშირებით შემუშავებულია საერთაშორისო პრინციპები და სახელმძღვანელო მითითებები, რომლის პირველივე პრინციპი აღიარებს, რომ „შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ყველა პირი ქმედუნარიანია. შესაბამისად, არავის შეიძლება ეთქვას უარი მართლმსაჯულების მისაწვდომობაზე შეზღუდული შესაძლებლობის საფუძველით.“⁴⁷ შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა ქმედუნარიანობის აღიარება ცალსახად მიუთითებს, რომ არავითარი კითხვის ნიშნები არ უნდა არსებობდეს შშმ ბავშვის ჩვენების სანდოობასთან დაკავშირებით. ისევე და ისევე ხაზს ვუსვამთ, რომ ბავშვისგან ინფორმაცია უნდა იქნას მიღებული იმ შესაძლებლობის ფარგლებში, რა ფარგლებით და რა მოცულობითაც მას ამ ინფორმაციის მოწოდება შეუძლია. მიღებული ინფორმაცია კი, უნდა შეფასდეს საქმეში არსებულ სხვა მტკიცებულებებთან

ერთობლიობაში. როგორც დავინახეთ საერთაშორისო სტანდარტები ძალიან მარტივად სცემს კითხვას პასუხს, უნდა იყოს თუ არა შშმ არასრულწლოვნის ჩვენება გაზიარებული. ცხადია, ამ შემთხვევაში აუცილებელია, კვლავ და კვლავ გავარკვიოთ – სად გადის შეზღუდული შესაძლებლობების ზღვარი, როგორია არასრულწლოვნის აღქმისა და გადმოცემის უნარები და სწორედ აღნიშნულთან შესაბამისობაში მოხდეს იმ ინფორმაციის შეფასება, რომელსაც ბავშვი გააუღერებს გამოკითხვის დროს. თავად გამოკითხვის პროცესიც ბავშვის შესაძლებლობების გათვალისწინებით უნდა დაიგეგმოს.

მართლმსაჯულების პროცესში ჩართული პირები არასდროს არ უნდა აყენებდნენ ბავშვის ჩვენებას ეჭვქვეშ. მართლმსაჯულების პროცესის განმახორციელებელი და მართლმსაჯულების პროცესში ჩართული პირები ყველა ძალისხმევას უნდა მიმართავდნენ, რომ ბავშვის გამოკითხვისას უზრუნველყონ შესაბამისი პირობები, რომელიც არასრულწლოვნისგან ინფორმაციის მოპოვების შესაძლებლობას შექმნის, სადაც ბავშვი თავს დაცულად იგრძნობს, გაუჩინდება ნდობა მართლმსაჯულების სისტემისადმი და ბავშვს საშუალებას მისცემს გულწრფელად გაგვიზიაროს – რა გადახდა. ყველაფერი ეს ერთობლიობაში ქმნის ბავშვზე მორგებულ მართლმსაჯულებას, სწორედ ბავშვზე მორგებულმა მართლმსაჯულებამ უნდა შექმნას შესაბამისი გარემო, რომელშიც ბავშვი თავს დაცულად იგრძნობს და შეძლებს სამართალდამცავი უწყების წარმომადგენელს მიაწოდოს საქმისთვის მნიშვნელოვანი ინფორმაცია. ბავშვებს აქვთ ამის უფლება და აღნიშნულიც საყოველთაოდ აღიარებულია – „სახელმწიფოებმა ბავშვებს საშუალება უნდა მისცენ, რომ შიდა სამართლის საპროცესო ნორმების შესაბამისად, მოუსმინონ მათ, წარმოდგინონ მტკიცებულებები და აირჩიონ, რა გზით სურთ თავიანთი შეხედულებების, საჭიროებათა და პრობლემების წარმოდგენა უშუალოდ თუ შუამავლის მეშვეობით და მათი განხილვა.“⁸

არასრულწლოვნის გამოკითხვა ბავშვის საჭიროებების გათვალისწინებით, ბავშვზე მორგებული მიდგომებითა და მეორეული ვიქტიმიზაციის რისკების გათვალისწინებით, გულისხმობს გამოკითხვის პროცესში სწორად შერჩეულ ტექტიკას, ბავშვთან ურთიერთობისა და კომუნიკაციის მეთოდს, ბავშვზე მორგებულ ინფრასტრუქტურას.

ბავშვთან ურთიერთობის ფორმა და მეთოდი, კომუნიკაციის სწორი ფორმის შერჩევა არის უმთავრესი წინაპირობა, რომ არასრულწლოვანი ენდოს სამართალდამცავი უწყების წარმომადგენელს და მიაწოდოს სწორი ინფორმაცია საკუთარი აღქმისა და გადმოცემის შესაძლებლობების ფარგლებში.

უამრავი შრომა, კვლევა, საერთაშორისო ექსპერტთა მოსაზრებები არსებობს, თუ როგორ უნდა დაიგეგმოს არასრულწლოვნის გამოკითხვის პროცესი. არსებობს რამდენიმე პროტოკოლი, რომელიც გვთავაზობს არასრულწლოვნის გამოკითხვის სტრუქტურირებულ

მოდელს. აღნიშნული პროტოკოლები ეფუძნება საუკეთესო პრაქტიკებს, ითვალისწინებს არასრულწლოვნის ასაკობრივი განვითარების თავისებურებებს, არასრულწლოვნის ემოციურ მდგომარეობაზე ტრავმის გავლენას.⁹ ჩვენი ქვეყანა იყენებს NICHD პროტოკოლს. ეს გახლავთ აშშ-ის ბავშვის ჯანმრთელობისა და ადამიანის განვითარების ნაციონალური ინსტიტუტის (NICHD) დაკითხვის/გამოკითხვის სტრუქტურირებული ინსტრუმენტი. სწორედ NICHD პროტოკოლის სწავლება ხდება არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულებაში სპეციალიზაციის მინიჭების პროცესში. აღნიშნულს პირდაპირ ადგენს საქართველოს მთავრობის 2015 წლის 30 დეკემბრის №668 დადგენილება „არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების პროცესის განმახორციელებელი და ამ პროცესში მონაწილე პირების სპეციალიზაციის სტანდარტის დამტკიცების შესახებ.“¹⁰ ყველა მიდგომა, მათ შორის, NICHD პროტოკოლიც, ბავშვთან მაქსიმალური ნდობის დამყარებას ეფუძნება, ბავშვთან კომუნიკაცია მარტივი და უშუალო უნდა იყოს. საგამოძიებო მოქმედების განხორციელება თავისუფალი უნდა იყოს ყველა ხელისშემშლელი გარემოებისგან, რომელმაც შესაძლოა ბავშვთან საუბარი შეაფერხოს.¹¹

არასრულწლოვნის გამოკითხვის ბემოაღნიშნული სტრუქტურირებული მოდელები, გარდა შინაარსობრივი ნაწილისა, გულისხმობენ გამოკითხვის ტექნიკური თვალსაზრისით იმგვარად წარმართვას, რომ კომუნიკაცია რაც შეიძლება მარტივად, ხელოვნური ბარიერებისა და ხელშემშლელი ფაქტორების გარეშე წარიმართოს, რისთვისაც ერთ-ერთ კარგ საშუალებას არასრულწლოვნის გამოკითხვის პროცესის აუდიო-ვიდეო გადაღება წარმოადგენს, რომელიც ჩაანაცვლებს წერილობით ოქმს, რადგან წერილობითი ოქმის შედგენისას, კომუნიკაცია ხშირად შეიძლება გაწყდეს არასრულწლოვანთან. გამოკითხვის მწარმოებელ პირს ოქმში გამოკითხვის შინაარსის ასახვის მიზნით, უწევს შეაჩეროს არასრულწლოვანი, რაც ცალსახად უარყოფითად აისახება არასრულწლოვანთან ეფექტიან კომუნიკაციაზე. აუდიო-ვიდეოჩანაწერმა უნდა ჩაანაცვლოს წერილობითი ოქმი, მაგრამ რამდენად აქვს დღეს საგამოძიებო პრაქტიკას აღნიშნულის შესაძლებლობა, მაშინ როდესაც, სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი ყოველგვარი გამონაკლისის გარეშე, სავალდებულოდ ითვალისწინებს საგამოძიებო მოქმედების წერილობითი ოქმის შედგენას, სადაც გამოკითხვის შინაარსის ასახვა სავალდებულოა. კერძოდ, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 135-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად: „გამოკითხვის ოქმში უნდა აღინიშნოს გამოსაკითხი პირის სახელი, გვარი, ასაკი, მოქალაქეობა, განათლება, სამუშაო ადგილი, საქმიანობა ან/და თანამდებობა, საცხოვრებელი ადგილი, ოჯახური მდგომარეობა, მისი ურთიერთობა ბრალდებულთან თუ დაზარალებულთან, მის მიერ მიწოდებული ინფორმაციის შინაარსი, მისი დამოკიდებულება სასამართლოში გამოცხადებისა და ჩვენების მიცემისადმი, აგრეთვე ამ კოდექსის 113-ე მუხლით გათვალისწინებული სხვა ინფორმაცია.“ ამასთან, სისხლის სა-

მართლის საპროცესო კოდექსის 134-ე მუხლის პირველი ნაწილი ადგენს, რომ „საგამოძიებო მოქმედების ოქმი დგება უშუალოდ საგამოძიებო მოქმედების მსვლელობისას ან მისი დამთავრებისთანავე.“ როგორც ვხედავთ, სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის ამ ნორმით, სავალდებულოა საგამოძიებო მოქმედების მიმდინარეობის ფიქსაცია საგამოძიებო მოქმედების პარალელურად განხორციელდეს, რა დროსაც ბავშვთან ეფექტიანი კომუნიკაცია შეუძლებელია. მართალია, სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის ზემოთ მითითებული ნორმა საგამოძიებო მოქმედების ოქმის შედგენის შესაძლებლობას საგამოძიებო მოქმედების დასრულებისთანავე ითვალისწინებს, მაგრამ აღნიშნულ შემთხვევაში გამოძიებელს მოუწევს გამოკითხვის დასრულების შემდეგ, ბავშვი საკმაოდ ხანგრძლივი პერიოდით ალოდინოს, რათა ოქმში გადაიტანოს გამოკითხვის შინაარსი სრულყოფილად და შემდეგ, ოქმი გამოკითხვაში მონაწილე ყველა პირს ხელმოწერით დაადასტურებინოს.

ზემოაღნიშნული თითქოსდა, ტექნიკური ხასიათის საკითხები ფაქტობრივად არღვევს ბავშვზე მორგებული მიდგომების არსს. იმისთვის, რომ NICHD პროტოკოლის გამოყენებამ ქართულ საგამოძიებო პრაქტიკაში რეალურად შეძლოს არასრულწლოვანთა დაცვა მეორეული ვიქტიმიზაციისგან და მიღწეულ იქნას არასრულწლოვნისგან საიმედო ინფორმაციის მიღება, აუცილებელია, კანონმდებელმა შესაბამისი ცვლილებების განხორციელების აუცილებლობაზე იფიქროს და გამოკითხვის აუდიო-ვიდეო ჩაწერის განხორციელებისას, შეცვალოს გამოკითხვის ოქმის შინაარსი.

არახალია, რომ არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების პროცესში ბუნდოვანია ფსიქოლოგის როლი. კანონმდებლობით არ არის დადგენილი რაიმე კონკრეტული შემთხვევები, როდესაც ფსიქოლოგის ჩართვას მართლმსაჯულების პროცესი სავალდებულოდ გაითვალისწინებდა. ეროვნული მონიტორინგის ფარგლებში ხშირად, აღნიშნული ფასდება უარყოფითად.¹² ფსიქოლოგის როლის განსაზღვრა ნამდვილად უნდა იყოს მკაფიო, ფსიქოლოგის ჩართულობა რიგ დანაშაულთა სისხლის სამართლის საქმეებზე სავალდებულო უნდა ხდებოდეს, ფსიქოლოგის უფლებამოსილებაც ნათლად უნდა იყოს განსაზღვრული მართლმსაჯულების პროცესში. კერძოდ, ფსიქოლოგი საგამოძიებო მოქმედების დაწყებამდე უნდა ხვდებოდეს ბავშვს, აფასებდეს მის ემოციურ მდგომარეობას, განცდილ ტრავმას და ტრავმის გავლენას, ბავშვის განვითარების დონეს, განსაზღვრავდეს ბავშვის საჭიროებებს და აღნიშნულის შემდეგ, გამოძიებელთან ერთად ახდენდეს კონკრეტული საგამოძიებო მოქმედების დაგეგმვას. ფსიქოლოგის როლი საგამოძიებო მოქმედების განხორციელებისას შეგვიძლია ორადვად გავყოთ: პირველი – ფსიქოლოგის როლი არასრულწლოვნის დახმარების მიმართულებით და მეორე – ფსიქოლოგის როლი საგამოძიებო მოქმედების დაგეგმვის პროცესში გამოძიებლის დახმარების მიმართულებით.

საინტერესოა, რას შეიძლება მოიცავდეს აღნიშნული მიმართულებებით ფსიქოლოგის როლი. არასრულწლოვნის მხარდაჭერა და მისი საჭიროებების გამოვლენა უნდა მოიცავდეს შემდეგ საკითხებს: პირველ ყოვლისა, ფსიქოლოგმა უნდა მოახდინოს არასრულწლოვნის საჭიროებების იდენტიფიცირება და მოამზადოს არასრულწლოვანი გამოკითხვის პროცესისთვის. ფსიქოლოგმა უნდა მოახდინოს არასრულწლოვნის ემოციური მდგომარეობის განსაზღვრა და დაეხმაროს არასრულწლოვანს სტრესის მოხსნაში, შფოთვის შემცირებასა და უცხო გარემოსთან ადაპტაციაში. ფსიქოლოგმა ბავშვს უნდა აუხსნას გამომძიებლისთვის ინფორმაციის მიწოდების მნიშვნელობა და მოახდინოს ბავშვის ინფორმირება პროცესის მიზნებისა და საჭიროებების შესახებ. გამოკითხვამდე, ფსიქოლოგის ეს როლი უდიდეს მნიშვნელობას ასრულებს გამოკითხვის პროცესის სწორად დაგეგმვაში, რომელიც გამოკითხვის პროცესის უმნიშვნელოვანესი ასპექტია.¹³ საგამომძიებო მოქმედების დაგეგმვის ეტაპზე მნიშვნელოვანია, ფსიქოლოგმა გამოკითხვამდე, ბავშვთან გასაუბრების შემდეგ, გამომძიებელს გაუჩინოს კონკრეტული მოლოდინები. ფსიქოლოგმა უნდა აუხსნას და მიაწოდოს ინფორმაცია გამომძიებელს არასრულწლოვნის შესაძლებლობების შესახებ, დეტალურად აუხსნას გამომძიებელს – რა ინფორმაციის მიღება არის შესაძლებელი არასრულწლოვნისგან, მისი ასაკობრივი განვითარებისა თუ ემოციური მდგომარეობის გათვალისწინებით. NICHD პროტოკოლის შესაბამისად, გამოკითხვის წარმართვის მიზნით, ფსიქოლოგმა გამომძიებელთან ერთად უნდა განსაზღვროს – რა ტიპის ნეიტრალური თემა შეიძლება იქნას გამოყენებული არასრულწლოვანთან ეფექტიანი კომუნიკაციის განსაზღვრისთვის, რა ფაქტებით შეიძლება გამოძიების ეტაპზე გადამოწმდეს არასრულწლოვნის აღქმისა და მეხსიერების უნარები. ფსიქოლოგის დახმარებით, გამომძიებელმა უნდა ჩამოაყალიბოს კითხვები – სწორი ფორმულირებით. წინასწარ უნდა განისაზღვროს გამოკითხვის ხანგრძლივობა. უშუალოდ გამოკითხვის პროცესში კი, ფსიქოლოგის როლი შემდეგი უნდა იყოს: საჭიროების შემთხვევაში, დაეხმაროს არასრულწლოვანს კითხვის შინაარსის გაგებაში, განუმარტოს მას კითხვაზე პასუხის მნიშვნელობა და მოახდინოს კითხვის ბავშვისთვის გასაგები ენით ფორმულირება, ფსიქოლოგმა უნდა გასაზღვროს, ხომ არ არის შესვენების საჭიროება.

სწორედ ზემოაღნიშნულის შესაბამისად უნდა იქნას გაგებული არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსში არსებული ძალიან ზოგადი ჩანაწერი ფსიქოლოგის როლის შესახებ, რომლის თანახმადაც, „ფსიქოლოგი აფასებს არასრულწლოვნის საჭიროებებს და საპროცესო მოქმედების დროს ახორციელებს მის ფსიქოლოგიურ მხარდაჭერას.“¹⁴ ფსიქოლოგის აღწერილი როლი ნამდვილად გაამართლებს იმ მიზანს, რომელიც არასრულწლოვნის საუკეთესო ინტერესების დაცვას უნდა ემსახურებოდეს მართლმსაჯულების განხორციელების პროცესში.

მოცემული სტატიის ფარგლებში, კიდევ ერთ უმნიშვნელოვანეს საკითხს შევეხებით – ეს არის ბავშვზე მორგებული გარემო. ბავშვზე მორგებულ მართლმსაჯულებაში რამდენიმე ასპექტი იგულისხმება და ერთ-ერთი მათგანი სწორედ ინფრასტრუქტურული გარემოა. ფიზიკურმა გარემომ, სივრცემ, სადაც ბავშვთან საგამოძიებო საპროცესო მოქმედებები უნდა ჩატარდეს, აუცილებლად უნდა შეუქმნას არასრულწლოვანს დაცულობის განცდა. არასრულწლოვნის გამოკითხვის პროცესში გარემოს მნიშვნელობაზე საუბარია ბავშვზე მორგებული მართლმსაჯულების შესახებ ევროსაბჭოს გაიდლაინებშიც.¹⁵

საერთაშორისო ექსპერტების მიერ ბავშვის უფლება, იყოს მოსმენილი, ყოველთვის ფასდება იმ ინფრასტრუქტურულ გარემოსთან ერთად, სადაც ბავშვის მიმართ საგამოძიებო/საპროცესო მოქმედებების განხორციელება ხდება. გაეროს ბავშვის უფლებათა კომიტეტის განცხადებით, „ბავშვს ეფექტიანად ვერ მოუსმენენ შემაშინებელ, მტრულ, არასენსიტიურ ან მისი ასაკისათვის შეუფერებელ გარემოში.“¹⁶ აღნიშნულის შესახებ ასევე, ცალსახად იქნა აღნიშნული გაეროს ბავშვთა ფონდის კონსულტანტის, ურსინა ვაიდკუნის მიერ 2016 წელს, საქართველოსთვის მომზადებულ ბავშვზე მორგებული გარემოს კონცეფციაში.¹⁷ ბავშვის მორგებული გარემოს მნიშვნელობაზე საუბრობს „ბავშვთა სექსუალური ექსპლუატაციისა და სექსუალური ძალადობისაგან დაცვის ევროპის საბჭოს კონვენცია“ და 35-ე მუხლში ადგენს სახელმწიფოთა ვალდებულებას, რომ ბავშვის გამოკითხვა უნდა ჩატარდეს ამ მიზნისთვის გამოყოფილ და მომზადებულ გარემოში.¹⁸

ბავშვზე მორგებული გარემოს მნიშვნელობაზე საინტერესოა, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკაც. „ბავშვს ეფექტიანად ვერ მოუსმენენ შემაშინებელ, მტრულ, არასენსიტიურ ან მისი ასაკისათვის შეუფერებელ გარემოში,“ აღნიშნავს ადამიანის უფლებათა სასამართლო თავის გადაწყვეტილებაში საქმეზე, V და T გაერთიანებული სამეფოს წინაღმდეგ.¹⁹ აღნიშნულ საქმეზე ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ მიიჩნია, რომ „სამეფო სასამართლოს ოფიციალური, რიტუალური გარემო ბუნდოვანი და შემაშინებელი იყო თერთმეტი წლის ბავშვებისთვის, რის შედეგადაც ბავშვებმა ვერ ისარგებლეს სამართლიანი სასამართლოს უფლებით.“

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს ზემოთ მითითებული გადაწყვეტილების შემდეგ, ვფიქრობთ, სხვა არგუმენტი საჭირო აღარ არის, თუ რატომ უნდა აიღოს ვალდებულება სახელმწიფომ და უზრუნველყოს ბავშვზე მორგებული გარემოს დანერგვა მართლმსაჯულების სისტემაში.

საინტერესოა, რომ ამ მიმართულებით, ქართულ მართლმსაჯულების სისტემას აქვს დადებითი ტენდენციები. განსაკუთრებით საინტერესოა პროკურატურის ძალისხმევა. პროკურატურამ ბავშვზე მორგებული მართლმსაჯულების კონცეფციაზე მუშაობა გაეროს ბავშვთა ფონდის

მხარდაჭერით, 2017 წელს დაიწყო, ხოლო მისი დანერგვა 2018 წელს მოხდა ჯერ რუსთავის, ხოლო 2019 წელს, ხელვაჩაურის რაიონულ პროკურატურაში. როგორც უწყების შესაბამის ანგარიშებშია მითითებული გენერალური პროკურატურის საპროკურორო საქმიანობაზე ზედამხედველობისა და სტრატეგიული განვითარების დეპარტამენტის მიერ შემუშავდა სპეციალური ინსტრუქციაც, რომელიც პროკურორებსა და გამომძიებლებს შესაძლებლობას აძლევს სწორად და ეფექტიანად ისარგებლონ არსებული ინფრასტრუქტურით. ანგარიშში ასევე, მითითებულია, რომ 2021 წელს, კიდევ ორ სტრუქტურულ ერთეულში – სენაკისა და საჩხერის რაიონულ პროკურატურებში გაიხსნა ბავშვზე მორგებული გარემო. პროკურატურა ასევე, აცხადებს, რომ ის ყოველწლიურად, ერთ სტრუქტურულ ერთეულში უზრუნველყოფს ბავშვზე მორგებული გარემოს შექმნას.²⁰

ბავშვზე მორგებულ გარემოზე საუბრისას, მნიშვნელოვანია განვიხილოთ სექსუალური ძალადობის მსხვერპლი არასრულწლოვნებისთვის არსებული ფსიქოლოგიურ-სოციალური მომსახურების ცენტრების არსებობის შესახებ სხვადასხვა ქვეყნების გამოცდილებაც.

ერთ-ერთი პირველი ცენტრი, რომელიც ბავშვზე მორგებულ გარემოში, სექსუალური ძალადობის მსხვერპლი არასრულწლოვნის მიმართ, მულტიდისციპლინური მიდგომების საფუძველზე, საგამოძიებო მოქმედებების განხორციელებას და გამოძიების პარალელურად, არასრულწლოვნის რეაბილიტაციის პროცესს მოიაზრებდა. 1985 წელს, აშშ-ში, ალაბამას შტატში შეიქმნა ბავშვთა ადვოკატირების ცენტრი, რომელიც ორიენტირებული იყო არასრულწლოვნისთვის სანდო და საიმედო გარემოს შექმნაზე, სადაც ბავშვი თავს დაცულად იგრძნობდა.²¹ დღეს ამერიკაში უკვე შექმნილია ბავშვთა ადვოკატირების ცენტრების გაერთიანება, რომელიც 1000-ზე მეტ ადვოკატირების ცენტრს აერთიანებს.²²

ევროპაში ასეთი ტიპის ცენტრები „ბარნაჰუსის“ სახელწოდებით არის ცნობილი. 1998 წელს, ე. წ. „ბარნაჰუსი“ შეიქმნა ისლანდიაში, რომელიც მდებარეობს ჩვეულებრივ, საცხოვრებელ რაიონში და მასში შექმნილია ისეთი ატმოსფერო, სადაც ბავშვები უსაფრთხოდ და კომფორტულად გრძნობენ თავს. აღნიშნულ ცენტრში ძალადობის მსხვერპლი არასრულწლოვნის გამოკითხვა მიმდინარეობს სპეციალურად მოწყობილ გასაუბრების ოთახში და მის მსვლელობას ვიდეოკამერების საშუალებით შეიძლება აკვირდებოდნენ პოლიციისა და პროკურატურის წარმომადგენლები, ბრალდებულის ადვოკატი, ბავშვის ადვოკატი და ბავშვთა დაცვის სამსახურის სოციალური მუშაკი. ბარნაჰუსის მოდელის ბავშვთა ცენტრები შექმნილია შვედეთში, ნორვეგიაში, დანიაში, ფინეთში, ესტონეთში.²³

აღსანიშნავია, რომ დღეს ბარნაჰუსის მოდელის ძალადობის მსხვერპლ არასრულწლოვანთა ფსიქოლოგიურ-სოციალური მომსახურების ცენტრი საქართველოშიც არსებობს. 2020 წელს, საქართველოს მთავრობის 17 სექტემბრის №1825 განკარგულებით, მოწონებული

იქნა „ძალადობის მსხვერპლი ბავშვებისთვის ფსიქოლოგიურ-სოციალური მომსახურების ცენტრის კონცეფცია.“ კონცეფციის თანახმად, ცენტრის მომსახურების მიზანია: „სექსუალური ძალადობის მსხვერპლ ბავშვს შესთავაზოს ფსიქოლოგიურ-სოციალური მოკლე და გრძელვადიანი რეაბილიტაცია. ასევე, მომსახურებამ უნდა უზრუნველყოს კოორდინირებული რეაგირება, რომ გამოძიების პროცესში მოხდეს ბავშვის ხელახალი ვიქტიმიზაციის თავიდან აცილება და ეფექტიანი გამოძიების ჩატარება; შექმნას ბავშვზე მორგებული, მულტიდისციპლინური და მულტისექტორული მიდგომა, რომელიც „ერთი ფანჯრის პრინციპით“ უზრუნველყოფს ბავშვის ფსიქოლოგიურ-სოციალურ რეაბილიტაციას და ბავშვზე მორგებული მართლმსაჯულების პროცესის უზრუნველყოფას.“ კონცეფციის თანახმად, ბავშვზე მორგებული გარემოს მახასიათებლები ასეთია: ბავშვის მონაწილეობის უზრუნველყოფა; ბავშვის გადაწყვეტილების პატივისცემა; ბავშვზე მორგებული ინფრასტრუქტურისა და გარემოს მოწყობა; ბავშვის ასაკის, სქესისა და შესაძლებლობის შესაბამისი მიდგომების გამოყენება; პროფესიონალები, რომლებსაც შეუძლიათ ბავშვის ასაკის, სქესის და შესაძლებლობების გათვალისწინებით, მიაწოდონ ხარისხიანი მომსახურება; ბავშვზე მორგებული პროცედურები; კონფიდენციალურობის უზრუნველყოფა.²⁴ ცენტრმა თბილისის მასშტაბით, ფუნქციონირება 2022 წლის მარტიდან დაიწყო და ის ნამდვილად ქმნის გარემოს, სადაც ბავშვს შეუძლია თავი დაცულად იგრძნოს. სწორედ დაცულ, საიმედო, ბავშვზე მორგებულ გარემოში ხორციელდება ბავშვის მიმართ საგამოძიებო/საპროცესო მოქმედებები და მართლმსაჯულების პარალელურად იგვემება მისი რეაბილიტაციის პროცესიც.²⁵

მიუხედავად ზემოთ აღნიშნული დადებითი ტენდენციებისა, ერთ-ერთ მნიშვნელოვან გამოწვევად მაინც რჩება ბავშვზე მორგებული გარემოს სიმწირე, რაც აუცილებლად უნდა იქნას დაძლეული, რადგან წარმოადგენს სამართლებრივი სისტემისთვის სერიოზულ გამოწვევას, განსაკუთრებით იმ ფონზე, როდესაც ნათლად დავინახეთ გარემოს მნიშვნელობა არასრულწლოვნის გამოკითხვის პროცესის ეფექტიანი წარმართვის, მეორეული ვიქტიმიზაციის რისკების თავიდან აცილების მიზნების მიღწევისთვის.

სექსუალური ძალადობის მსხვერპლ ბავშვებთან მართლმსაჯულების პროცესში არსებული გამოწვევები არ არის მარტივად ამოწურვადი თემა. თუმცა, მოცემული სტატიის ფარგლებში მკითხველი რამდენიმე საკვანძო საკითხის აქტუალობაზე აუცილებლად დაფიქრდება და ეს საკითხებია: ბავშვის ჩვენების სანდოობა, გამოკითხვის მეთოდოლოგია, ფსიქოლოგის როლი გამოკითხვის პროცესში და ბავშვზე მორგებული გარემოს მნიშვნელობა.

შენიშვნები:

- ¹ უზენაესი სასამართლოს განჩინება, საქმე № 50აპ-17, აპრილი, 2017 წელი.
- ² უზენაესი სასამართლოს განჩინება, საქმე № 655აპ-18, 22 აპრილი, 2019 წელი.
- ³ უზენაესი სასამართლოს განჩინება, საქმე № 50აპ-17, 5 აპრილი, 2017 წელი.
- ⁴ ბავშვის უფლებათა კონვენციის ზოგადი კომენტარი 10, უენევა, 25 მაისი – 12 ივნისი, 2009, პ. 39-55.
- ⁵ შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების კონვენცია, 18 დეკემბერი, 2006.
- ⁶ ბავშვის უფლებათა კონვენციის ზოგადი კომენტარი 10. უენევა, 25 მაისი – 12 ივნისი, 2009.
- ⁷ გაეროს საერთაშორისო პრინციპები და სახელმძღვანელო მითითებები შშმ პირთა მართლმსაჯულებაზე ხელმისაწვდომობის უფლების შესახებ, 2020.
- ⁸ ბავშვთა სექსუალური ექსპლუატაციისა და სექსუალური ძალადობისაგან დაცვის ევროპის საბჭოს კონვენცია, ლანზაროტი, 2007, მუხლი 31.
- ⁹ Protocols for investigative interviews by Poole and Lamb, 1999; Milne and Bull, 1998; Faller, 1998. NICHD protocol, MOGP protocol, ABE protocol//file:///INVESTIGATIVE INTERVIEWS WITH CHILDREN. EUROPEAN POLICE SCIENCE AND RESEARCH BULLETIN, 2015.
- ¹⁰ საქართველოს მთავრობის დადგენილება „არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების პროცესის განმახორციელებელი და ამ პროცესში მონაწილე პირების სპეციალიზაციის სტანდარტის დამტკიცების შესახებ“, 2015, 30 დეკემბერი, მე-2 მუხლის მე-5 პუნქტი.
- ¹¹ Gunn Astrid Baugerud, Miriam Sinkerud Johnson. The NICHD Protocol: Guide to Follow Recommended Investigative Interview Practices at the Barnahus? Collaborating Against Child Abuse, 2017, pp 121-143.
- ¹² იხ.: ფსიქოლოგთა როლი გამოძიების ეტაპზე დაზარალებული და მოწმე ბავშვების გამოკითხვისას/დაკითხვისას, კვლევის ანგარიში, ღია საზოგადოების ფონდი, ინიციატივა მოწყვლადი ჯგუფების რეაბილიტაციისთვის, 2020; ასევე იხ.: სახალხო დამცველის სპეციალური ანგარიში, „ბავშვზე სექსუალური ძალადობისა და სექსუალური ექსპლუატაციის დანაშაულებზე მართლმსაჯულების განხორციელება“, 2021.
- ¹³ Smith, K., and Milne, R. 2011. Planning the interview. In Children’s Testimony: A Handbook of Psychological Research and Forensic Practice, 2d ed., edited by M.E. Lamb, D.J. La Rooy, L.C. Malloy, and C. Katz. Chichester, England: John Wiley & Sons, Ltd., pp. 87–107; https://bedfordscb.proceduresonline.com/files/invest_interview_ch_yp.pdf
- ¹⁴ არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსი, მუხლი 23, ნაწილი პირველი; მუხლი 29, ნაწილი 2^ე; მუხლი 52, ნაწილი მე-3, მე-8, მე-9.
- ¹⁵ Committee of Ministers of the Council of Europe, Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice. P.22, 82 // <https://rm.coe.int/16804b2cf3>
- ¹⁶ ბავშვის უფლებათა კომიტეტის ზოგადი კომენტარი 12, პ. 34.
- ¹⁷ ურსინა ვაიდკუნი, ბავშვზე მორგებული მართლმსაჯულება, კონცეფცია, 2016, <https://pfp.ge/wp-content/uploads/2022/05/4811c6652cd87c83c6ac059fca3697b5.pdf>
- ¹⁸ ბავშვთა სექსუალური ექსპლუატაციისა და სექსუალური ძალადობისაგან დაცვის ევროპის საბჭოს კონვენცია, ლანზაროტი, 2007.
- ¹⁹ T and V v. United Kingdom. application no 24724/94. 16 December 1999.
- ²⁰ <https://pog.gov.ge/uploads/cc0023c6-2021-wlis-angarishi-arasrulwlovanTa-marTlmsajuleba.pdf>. p. 38.
- ²¹ <https://www.alabamacacs.org/about-us/mission.html>
- ²² <https://www.nationalcac.org/find-a-cac/#>
- ²³ <https://www.barnahus.eu/en/about-barnahus/>
- ²⁴ საქართველოს მთავრობის 2020 წლის 17 სექტემბრის №1825 განკარგულება „ძალადობის მსხვერპლი ბავშვებისთვის ფსიქოლოგიურ-სოციალური მომსახურების ცენტრის კონცეფციის მოწონების შესახებ.“
- ²⁵ <https://www.interpressnews.ge/ka/article/753864-tbilis-daladobis-msxverplta-momsaxurebis-dacesebulebis-seksualuri-zaladobis-msxverpl-bavshvta-integrirbul-centrs-irakli-shotazis-piradi-sachukrebi-gadaeca>

THE PROCEDURE OF INTERVIEWING A CHILD VICTIM OF SEXUAL VIOLENCE – PRACTICAL PROBLEMS

IA CHKHEIDZE

PhD in Law, Akaki Tsereteli Kutaisi State University, Faculty of Business, Law and Social Sciences, Associate Professor at the Department of Law

The purpose of the article – "Procedure of Interviewing a Child Victim of Sexual Violence – practical problems" is to show us the difficulties in practice and to show us ways to solve them. The article provides information about the difficulties, without understanding and solving them correctly, it is impossible to talk about a justice process adapted to the child and based on the best interests of the child, in which the main interest is the psycho-emotional rehabilitation of the child, effective response to the fact of the crime committed against the minor and punishment of the offender.

In practice, the most important issue that arose during the investigation process of minor victims of sexual violence concerns the reliability of the testimony of a minor child, in relation to Articles 50 and 75 of the Criminal Procedure Code of Georgia. The article cites international standards, as well as the practice of the Supreme Court of Georgia, which states that considering the credibility of a child's testimony and discussing its admissibility with the argument that the child may not be able to correctly

perceive, remember and convey the facts due to his/her age is a violation of the child's fundamental rights. Under the conditions of such an interpretation of the norm, it is impossible to talk about taking into account the child's best interests in the implementation of justice. Based on international legal norms, the paper concludes that for the reliability of a child's testimony, it is important to determine the capabilities of a child, including a disabled child, taking into account age development and experienced trauma, psycho-emotional state. It is within this possibility that the right tactics of the interview should be planned and the information received should be taken into account by the person making the decision, taking into account the capabilities of the minor, and evaluating the other circumstances of the case.

The article discusses how to interview a minor so that the investigator can get reliable information from the child. What should be the role of the psychologist in the interview process, how should the interview be planned and what methods and tactics should be used to conduct the interview process.

The paper emphasized the practical difficulties that prevent the interview of a minor to be conducted according to the NICHD protocol, and even during the interview in accordance with the protocol, it is not possible to avoid the risks of secondary victimization of the child and achieve the goals that the NICHD protocol intends. In particular, this difficulty concerns the mandatory rule of drawing up a written protocol of investigative action established by the Code of Criminal Procedure, during which the effective communication of minors is threatened.

In the paper, emphasis was also placed on such an important element of child-friendly justice as a child-friendly environment. The importance of the environment in the proper conduct of the interview process was emphasized, examples of several countries were cited, and trends in Georgia were noted in this regard.